

1. Baggrund og principper

1.1 Hvad er nationalregnskabsstatistik?

Et helhedsbillede Med nationalregnskabsstatistikken tilstræber man at give et helhedsbillede af samfundsøkonomien. Nationalregnskabssystemet er et logisk og sammenhængende sæt af definitioner og klassifikationer, uden hvilke det ikke ville være muligt at skaffe sig et overblik over det umådeligt store antal økonomiske transaktioner, der finder sted i samfundsøkonomien i løbet af en periode. I sin grundstruktur viser nationalregnskabet, hvorledes der som resultat af den produktive aktivitet i samfundet skabes indkomst, som dernæst fordeles og omfordeles, før den giver grundlag for efterspørgsel efter varer og tjenester til konsum og investering. Da disse varer og tjenester har deres oprindelse i den produktive aktivitet, afspejler systemet et kredsløb. I praksis beskrives dette kredsløb lettest inden for rammerne af et afstemt kontosystem, og det er denne fremstillingsform, der danner grundlaget for betegnelsen nationalregnskab.

Oversigt over kapitel 1 I dette kapitel redegøres i hovedtræk for baggrund og principper for det nuværende nationalregnskab, der går tilbage til året 1966. Beregningssystemerne for det endelige nationalregnskab omtales mere udførligt i afsnittene 1.3 (løbende priser) og 1.6 (faste priser). I afsnit 1.4 redegøres for en række centrale begreber, og nationalregnskabets struktur (kontosystemet) beskrives i afsnit 1.5. Udviklingen i de internationale nationalregnskabssystemer er beskrevet i afsnit 1.7, mens udviklingen i nationalregnskabsarbejdet i Danmark er nærmere omtalt i afsnit 1.8. Afsnit 1.9 indeholder en oversigt over den nye terminologi, der blev introduceret med det nye nationalregnskab i 1997. Endelig indeholder afsnit 1.10 en diskussion af BNP som velfærdsindikator og grønt nationalregnskab og afsnit 1.11 indeholder oplysninger om yderligere produkter fra nationalregnskabet.

1.2 Hvor og hvornår offentliggøres nationalregnskabet?

Nationalregnskabets versioner Nationalregnskabet for en given periode kommer i flere versioner, idet der som grundlag for hver ny version kan inddrages mere primærstatistik end for den foregående. Den endelige version af nationalregnskabet foreligger således normalt først knap tre år efter udgangen af det pågældende år. Denne forholdsvis lange produktionsperiode er bestemt af tidspunktet for fremkomsten af de mest arbejdskrævende primærstatistikker, samt af den tid, som det tager at udarbejde det meget detaljerede endelige nationalregnskab.

Kvartalstal Kvartalstallene bliver første gang offentliggjort ca. 60 dage efter udgangen af det pågældende kvartal. Derefter revideres de i de nærmest følgende kvartaler i forbindelse med offentliggørelsen af nye kvartaler. Serien af kvartalstal er hele tiden konsistent med de tilsvarende årlige tal, og bliver derfor også først endelige sammen med disse. Kvartalstallene udarbejdes også i sæsonkorrigeret form.

Hvor publiceres nationalregnskabet ? Den løbende offentliggørelse af nationalregnskabet finder sted i summarisk form i *Nyt fra Danmarks Statistik*, og i mere detaljeret i *Danmarks Statistikbank* og *Statistiske Efterretninger*. Der offentliggøres endvidere nationalregnskabstal i *Konjunkturstatistik*, *Statistisk Tiårsoversigt* og *Statistisk Årbog*. Input-output tabellerne og de detaljerede energitabeller stilles til rådighed mod betaling via en separat databank.

Offentliggørelses-
terminer

Planlagte offentliggørelsesterminer for nationalregnskabet

Kvartals-/ årsopgørelse ¹	Beregnings- omfang	Offentliggørelse ²		
		Nyt og Databanker	Statistiske Efterretn.	Årspubli- kation
Årsopgørelse 2000 (Decemberversion)	Endelige tal 1998 Foreløbige tal for 1999-2000	Primo januar 2002 ³	Ultimo januar 2002	Marts 2002
Kvartalsopgørelse 4. kv. 2001	4. kv. 2001	Ultimo februar 2002		
Kvartalsopgørelse 4. kv. 2001, revideret	1.-4. kv. 2001	Ultimo marts 2002	Ultimo marts 2002	
Årsopgørelse 2001 (Aprilversion)	Foreløbige tal for 2001	Primo april 2002 ³	Primo april 2002	
Kvartalsopgørelse 1. kv. 2002	1. kv. 2002	Ultimo maj 2002		
Kvartalsopgørelse 1. kv. 2002, revideret	1. kv. 2001- 1. kv. 2002	Ultimo juni 2002	Ultimo juni 2002	
Årsopgørelse 2001 (Juniversion)	Foreløbige tal for 2001	Primo juli 2002 ³	Primo juli 2002	
Kvartalsopgørelse 2. kv. 2002	2. kv. 2002	Ultimo august 2002		
Kvartalsopgørelse 2. kv. 2002, revideret	1.-2. kv. 2002	Ultimo september 2002	Ultimo september 2002	
Kvartalsopgørelse 3. kv. 2002	3. kv. 2002	Ultimo november 2002		
Kvartalsopgørelse 3. kv. 2002, revideret	1. kv. 1999- 3. kv. 2002	Ultimo december 2002	Ultimo december 2002	
Årsopgørelse 2001 (Decemberversion)	Endelige tal 1999 Foreløbige tal for 2000-2001	Primo januar 2003 ³	Primo januar 2003	Marts 2003

¹ Årsopgørelserne adskiller sig fra kvartalsopgørelserne dels ved at indeholde oplysninger på et mere detaljeret niveau, dels ved at indeholde en opdeling af økonomien i institutionelle sektorer.

² Endvidere vil tallene indgå i *Konjunkturstatistik*.

³ Kun i databanker

Tal fra december-
versionen 2000

I denne årspublikation findes de mest detaljerede oplysninger suppleret med forklarende tekstafsnit. Tallene er i overensstemmelse med decemberversionen 2000, og omfatter endelige tal for 1989 - 1998 samt foreløbige tal for 1999 - 2000.

Usikkerheden på
nationalregnskabs-
tallene

Nationalregnskabets tal er som alle andre former for økonomisk statistik behæftet med usikkerhed. Nationalregnskabsberegningerne baserer sig på et meget stort antal primære kilder, der alle er underkastet usikkerhed af mange forskellige arter. For de foreløbige beregninger gælder endvidere, at de i et vist omfang må baseres på skøn og antagelser i afventen af den primærstatistik, som først er til rådighed til de endelige beregninger. Da nationalregnskabets hovedformål er at tilvejebringe et grundlag for en samlet vurdering af økonomiens strukturelle og konjunkturmæssige udvikling, må

kontinuiteten i tidsserier tillægges stor vægt, og opståede niveaufejl bliver derfor sædvanligvis først rettet op ved de hovedrevisioner, der foretages med 10-15 års mellemrum. Hertil kommer, at det er den almindelige erfaring, at niveaufejlene begrænses af, at tallene i sidste ende skal tilpasses et konsistent system, hvor niveau-problemer i primærstatistikkerne konfronteres.

Fejlanalyser Da de statistiske eller metodemæssige årsager til niveaufejl i de enkelte nationalregnskabsserier må antages at gøre sig gældende på stort set samme måde periode efter periode, er det muligt at få rimeligt korrekte vækstrater på trods af niveaufejlene. På denne baggrund kan man vælge at anse vækstraterne i de *endelige* nationalregnskabstal for sande, og dernæst vurdere kvaliteten i de *foreløbige* versioner af de årlige og kvartalsvise tal. Disse fejlanalyser offentliggøres normalt i *Statistiske Efterretninger*.

1.3 Nationalregnskabs udarbejdelse og dokumentation

Det primærstatistiske grundlag Den praktiske udarbejdelse af nationalregnskabet sker ved, at der foretages en sammenstilling af stort set al foreliggende økonomisk primærstatistik inden for nationalregnskabs definitoriske rammer. Begreber, periodeafgrænsning mv. i de primære økonomiske statistikker såsom regnskabsstatistik, industristatistik, landbrugsstatistik, udenrigshandelsstatistik, momsstatistik osv. vil ofte ikke svare til nationalregnskabs definitioner. Der er tillige områder, hvor den statistiske dækning er overlappende, ufuldstændig eller helt mangler. Derfor må der i forbindelse med nationalregnskabs udarbejdelse foretages en vis bearbejdelse af de foreliggende statistikker. På enkelte mindre væsentlige områder er det desuden nødvendigt at bygge på skøn og antagelser, idet nationalregnskabet altid er fuldstændigt i den forstand, at det indeholder data for hele det område, det definitorisk skal dække. Det er vigtigt at understrege, at hele økonomien er dækket af regnskabsstatistik, således at erhvervenes værditilvækst er statistisk velbelyst. På anvendelsessiden gælder tilsvarende, at den overvejende del af de endelige anvendelser er dækket af pålidelig primærstatistik.

Central regnskabsstatistisk database Med udgangspunkt i alle primære regnskabsstatistikker samles regnskabsinformation for alle produktionsenheder i en central database - et mellemsystem - på en fælles kontoplan. Mellemsystemet indeholder regnskabsinformation dobbeltklassificeret efter branche for det enkelte arbejdssted og efter institutionel sektor for den økonomiske enhed (firma) arbejdsstedet tilhører. Denne dobbeltklassifikation muliggør en simultan og konsistent opstilling af produktions- og indkomstdannelseskontiene for erhvervene og de institutionelle sektorer.

Produktbalancer Mellemsystemets data transformeres til nationalregnskabsbegreber, som danner udgangsskøn for erhvervenes produktion og værditilvækst. Sammen med udgangsskøn for de endelige anvendelser sker der herefter en afstemning i et detaljeret produktbalancesystem i form af tilgangs- og anvendelsestabeller med ca. 2750 produktbalancer, jf. figur 1.1. Disse danner grundlaget for opstillingen af det endelige nationalregnskab og for opstillingen af input-output tabeller. Hovedprincippet er, at man i første omgang foretager en i vidt omfang uafhængig bestemmelse af tilgang og anvendelse af de enkelte varer og tjenester. Da en produktbalance pr. definition skal balancere, må differencer mellem tilgang og anvendelse være udtryk for problemer i primærstatistikkerne eller i de anvendte beregningsmetoder. Opgaven består derfor i at bringe produktbalancerne til at stemme ved udnyttelse af alle former for relevant information. Her er netop produktbalancerne detaljeringsgrad en fordel, idet det er muligt at indplacere enhver form for supplerende oplysninger i systemet. Når først al foreliggende information er udnyttet, sker den endelige afstemning af produktbalancerne i det såkaldte centrale afstemningssystem.

Figur 1.1 Skematisk oversigt over nationalregnskabs produktbalancer

ca. 2750 varer & tjene- ster	TILGANG		ANVENDELSE				
	Dansk prod. - 130 brancher	Import	Forbrug i prod. - 130 brancher	Privat konsum - 72 konsumgrupper	Offentligt konsum	Invest. - 10 grupper	Eksport

BNP opgjort fra alle tre sider afstemmes

Produktbalancemetoden (the commodity-flow method) relaterer sig især til opgørelsen af BNP fra anvendelsessiden og produktionssiden, idet produktionsværdierne, de endelige anvendelser og forbrug i produktionen fastlægges i forbindelse med produktbalancernes afstemning. Hertil kommer, at en opgørelse af BNP fra indkomstsiden samt oplysninger om de erhvervsfordelte lønninger opgjort fra modtagersiden inddrages i afstemningen. I det detaljerede afstemningsarbejde sker der på denne måde en konfrontation af alle foreliggende oplysninger i en samlet beregningsgang.

Fastprisberegning

Når den del af nationalregnskabet, der kan fastlægges ved produktbalancemetoden, er færdiggjort i årets priser, foretages der yderligere en omregning til faste priser, dvs. til et bestemt års (basisårets) priser, således at det bliver muligt at foretage sammenligninger over tiden, hvor effekten af prisudviklingen er elimineret, jf. i øvrigt afsnit 1.6. Endvidere udarbejdes input-output tabeller i såvel løbende som faste priser.

Opstilling af kontoform

Når den vare- og tjenesteorienterede del af nationalregnskabet (den såkaldte funktionelle del) er udarbejdet, kan der fortsættes med opstillingen af det samlede system af konti fra produktionskonto til kapitalkonto for samfundet som helhed, og for de enkelte typer af beslutningstagere (selskaber, husholdninger og offentlig forvaltning og service), de såkaldte institutionelle sektorer. Her tages på ny udgangspunkt i den initialt opstillede centrale database med al regnskabsinformation, idet enhedernes sektorklassifikation nu udnyttes. Hertil kommer vare- og tjenestekontoen for samfundet som helhed, der repræsenterer en sammenlægning af de nævnte 2750 produktbalancer, samt kontoen for udlandet, hvis datagrundlag helt overvejende kommer fra den løbende betalingsbalancestatistik.

Beregning af institutionelle sektorer

Selv om de institutionelle konti indeholder færre data end den funktionelle del af nationalregnskabet, er de bagved liggende beregninger af betydeligt omfang, og mulighederne for at skønne tal i de tilfælde, hvor primærstatistikken er ufuldstændig, er mere begrænsede, idet indkomstfordelende transaktioner som eksempelvis rentebetalinger vanskeligt lader sig bestemme ved indirekte metoder.

Dokumentation

Dokumentationen af de danske nationalregnskabsberegninger findes i summarisk form i de to årspublikationer *Nationalregnskabsstatistik* og *Input-output tabeller og analyser*. For en let tilgængelig introduktion til nationalregnskabet henvises i øvrigt til *B.Thage: Nationalregnskabet, Serien Erhverv og Samfund, Handelshøjskolens Forlag. København 2000.*

1.4 Centrale begreber

Der er en række begreber det er vigtigt at have kendskab til, når man skal bruge og analysere tal fra nationalregnskabet.

1.4.1 Nationalregnskabets enheder og deres gruppering

<i>Institutionelle enheder</i>	I princippet kan nationalregnskabet opfattes som en aggregering af regnskaber ført efter en fælles kontoplan af de enheder, der tilsammen udgør den samlede økonomi. Disse regnskabsførende enheder betegnes institutionelle enheder, og et af deres væsentligste kendetegn er netop, at de er i stand til meningsfuldt at føre et fuldstændigt regnskab omfattende både et driftsregnskab og en status. Udover at kunne være regnskabsførende er de institutionelle enheder karakteriseret ved en høj grad af økonomisk dispositionsfrihed, fx i form af at de kan eje aktiver og påtage sig gæld. Eksempler på institutionelle enheder er aktieselskaber, husholdninger og kommuner. De institutionelle enheder beskrives mere uddybende i kapitel 5.
<i>Arbejdssteder</i>	En vigtig funktion for de institutionelle enheder er at producere. I statistisk sammenhæng foregår produktionen altid i særlige delenheder af den institutionelle enhed - de såkaldte arbejdssteder. Et arbejdssted omfatter de dele af en institutionel enhed, der bidrager til én produktiv aktivitet, fx detailhandel med sko. Har en institutionel enhed flere produktive aktiviteter, fx både fremstilling af og handel med sko, udskilles et arbejdssted for hver aktivitet. Arbejdssteder beskrives mere uddybende i kapitel 6. Et arbejdssted forventes ikke at kunne føre et fuldt regnskab, men blot at kunne opføre produktionsværdi, forbrug i produktionen, aflønning af ansatte, overskud af produktionen og faste bruttoinvesteringer.
<i>Gruppering i erhverv og sektorer</i>	Arbejdssteder grupperes i nationalregnskabet på erhverv, dvs. grupper af arbejdssteder, der udøver samme eller næsten samme form for aktivitet. Institutionelle enheder grupperes i sektorer, dvs. grupper af institutionelle enheder, der har en ensartet økonomisk adfærd.

1.4.2 Produktionsbegrebet

<i>Produktiv aktivitet</i>	Den produktive aktivitet defineres som en aktivitet, der udøves under kontrol og ansvar af en institutionel enhed, der anvender arbejdskraft, kapital, varer og tjenester til at producere varer og tjenester. Aktiviteten omfatter ikke naturlige processer, der finder sted uden menneskets medvirken eller ledelse, som f.eks. vækst i fiskeforekomsterne.
<i>Husholdningerne behandles specielt</i>	Ifølge denne definition burde al husholdningsarbejde registreres i nationalregnskabet, men det sker ikke - idet en husholdnings produktion af en vare for egen regning kun registreres, hvis produktionen er signifikant, dvs. hvis produktionen menes at have en kvantitativ betydning i forhold til det samlede udbud af den pågældende vare i et land. Lidt mere konkret hedder det i <i>Det Europæiske Nationalregnskabssystem, ENS 1995</i> (ENS95) at det pr. konvention kun er opførelse af boliger for egen regning og produktion, oplagring og forarbejdning af landbrugsprodukter, der er signifikante. - idet en husholdnings produktion af tjenester ikke er dækket, såfremt de produceres og forbruges inden for samme husholdning. Undtaget er dog boligjenester, som ejere af egen bolig producerer, tjenester i hjemmet ydet af ansat medhjælp

og frivillige aktiviteter, der resulterer i produktion af varer, fx opførelse af en bolig, et klubhus eller anden form for bygning, der registreres som produktion.

<i>Værdiansættelse af produktionen</i>	I nationalregnskabet sondres der mellem <i>markedsfølsom produktion</i> , <i>produktion til eget brug</i> og <i>anden ikke-markedsfølsom produktion</i> . Denne sondring er af fundamental betydning, da den har afgørende betydning for principperne for værdiansættelse af produktionen.
<i>Markedsfølsom produktion</i>	<i>Markedsfølsom produktion</i> udøves i enheder, hvis formål det er at producere varer og tjenester til afsætning på markedet, normalt med den hensigt at opnå en fortjeneste derved. Produktionsværdien kan derfor opgøres som den markedsbestemte værdi af de fremstillede produkter.
<i>Produktion til eget brug</i>	<i>Produktion til eget brug</i> værdiansættes til priser på den <i>markedsfølsomme produktion</i> af tilsvarende produkter, og udgøres først og fremmest af boligjenester, der produceres af ejere af egen bolig. I dette tilfælde defineres husholdningen i sin egenskab af producent af boligydelse som en virksomhed, og værdien af boligydelsen fastsættes under hensyntagen til, hvad der på markedet betales for tilsvarende lejeboliger.
<i>Anden ikke-markedsfølsom produktion</i>	<i>Anden ikke-markedsfølsom produktion</i> er karakteriseret ved, at den udføres af offentlig forvaltning og service, organisationer og foreninger eller private husholdninger og stilles til rådighed for andre enheder, enten gratis eller til priser, som dækker mindre end 50 pct. af produktionsomkostningerne. Der finder derfor ingen markedsprisdannelse sted, og produktionsværdien for disse ikke-markedsfølsomme aktiviteter opgøres konventionelt som summen af omkostningerne ved aktiviteten.

1.4.3 Værdibegreber

<i>Tre prisbegreber</i>	Værdien af den ovenfor nævnte markedsfølsomme og ikke-markedsfølsomme aktivitet er produktionsværdien. Produktionsværdien fratrukket forbrug i produktionen er værditilvæksten. Den kan værdiansættes ved hjælp af tre prisbegreber.
<i>Markedspriser (=køberpriser)</i>	<i>Markedspriser</i> er de priser, som produktionsværdiens varer og tjenester rent faktisk omsættes til, altså inklusive produktions- og importskatter og fratrukket subsidier. Dette prisbegreb anvendes ved opgørelsen af værditilvæksten for økonomien som helhed, dvs. bruttonationalproduktet i markedspriser. Desuden opgøres anvendelserne (forbrug i produktionen og de endelige anvendelser) altid i dette prisniveau.
<i>Basispriser</i>	<i>Basispriser</i> fremkommer ved at trække produktskatter, fx moms og punktafgifter, fra markedsprisen og tillægge produktsubsidier. Basisprisen er således et udtryk for den værdi der i sidste instans tilfalder producenten. Dette prisbegreb bruges ved opgørelsen af de enkelte erhvervs produktionsværdi og værditilvækst.
<i>Faktorpriser</i>	<i>Faktorpriser</i> er basispriser fratrukket andre produktionsskatter, fx vægtafgifter og ejendomsskatter, samt tillagt andre produktionssubsidier.

1.4.4 Afgrænsning af den nationale økonomi

<i>Den nationale økonomi</i>	Den nationale økonomi består af de enheder, der har deres <i>økonomiske interessecentrum</i> placeret indenfor det pågældende lands <i>økonomiske område</i> . Disse enheder kaldes residente enheder. Denne definition indeholder to andre begreber, der kræver en definition, nemlig økonomisk område og økonomisk interessecentrum.
<i>Økonomisk område</i>	Det økonomiske område forstås som: – det geografiske område, der administreres af en regering, inden for hvilket personer, varer, tjenester og kapital bevæger sig frit – toldfri zoner

- det nationale luftrum, territorialfarvand og den del af kontinentalsoklen, der ligger i det internationale farvand, som er under landets overhøjhed
- territoriale enklaver (fx ambassader og konsulater)
- forekomster af olie, naturgas osv. i internationalt farvand uden for landets kontinentalsokkel, som udnyttes af residente enheder.

Økonomisk interessecentrum En enhed har økonomisk interessecentrum i et land, såfremt det er placeret inden for det pågældende lands økonomiske område og udøver eller har til hensigt at udøve økonomiske aktiviteter og transaktioner i betydeligt omfang i en periode på mindst ét år.

1.4.5 Brutto- og nettobegreber

To betydninger af netto Betegnelsen netto anvendes i to betydninger i nationalregnskabet. En nettostørrelse er enten forskellen mellem to bruttostørrelser, fx bruttoindtægter og bruttoudgifter, altså nettoindtægter, eller en bruttostørrelse fratrukket *forbrug af fast realkapital* (= "afskrivninger"). Forbrug af fast realkapital er et mål for kapitalapparatets fysiske og tekniske forringelse i løbet af en periode. I nationalregnskabstabellerne skelnes mellem de to begreber på følgende måde: en nettostørrelse, der angiver en bruttostørrelse fratrukket forbrug af fast realkapital har foranstillet netto. En nettostørrelse, der angiver forskellen mellem to bruttostørrelser vises ved, at netto efterstilles begrebet, fx fordringsserhvervelse, netto.

1.5 Kontosystemet

Opstilling af hovedkonti Nationalregnskabets kontosystem er i det følgende illustreret ved opstilling af hovedkonti for økonomien som helhed. Ved opgørelserne for økonomien som helhed foretages en vis konsolidering hvilket indebærer, at transaktioner, der alene finder sted mellem de indenlandske sektorer (fx skatter og sociale overførsler) er nettet ud. Formålet med kontoopstillingen er dels at vise sammenhængen mellem hovedstørrelserne dels at udlede økonomisk/analytisk meningsfyldte begreber. Det skal understreges, at opstillingen kun tjener som illustration, og er en forenkling af de viste hovedkonti i kapitel 3 og 4.

To typer af konti Der er to typer af konti i det danske nationalregnskab:

- løbende konti
- akkumulationskonti

Løbende konti og ... De løbende konti viser værdiskabelse ved produktion, fordeling og omfordeling af den indkomst, der er skabt ved produktion og indkomstanvendelse.

... akkumulationskonti Akkumulationskonti registrerer ændringer i aktiver og passiver og viser hvorvidt de samlede ændringer er finansieret ved opsparing eller ved låntagning i udlandet (fordringsserhvervelse, netto). I det danske nationalregnskab er der på nuværende tidspunkt kun én akkumulationskonto, kapitalkontoen.

De løbende konti De løbende konti består af :

- konto for produktion
- konto for indkomstdannelse
- konto for allokering af primær indkomst
- konto for fordeling af sekundær indkomst
- konto for anvendelse af disponibel indkomst

Oversigtstabellerne For illustrationens skyld er oversigtstabellerne 1.1-1.9 udfyldt med tal for året 1998, i årets priser i mia. kr.

Oversigtstabel 1.1 **Konto 1: Produktion**

Udgift		Indtægt	
Forbrug i produktionen	910	Produktion	1 890
		Produktskatter minus produktsubsidier	175
Bruttonationalprodukt, BNP	1 155		

Produktionskontoen viser nationalproduktet dvs. den værditilvækst, der er skabt i residente produktionsenheder. Nationalproduktet fås ved at trække forbrug i produktionen fra produktionsværdien i basispriser tillagt produktskatter minus produktsubsidier.

Oversigtstabel 1.2 **Konto 2.1.1: Indkomstdannelse**

Udgift		Indtægt	
Aflønning af ansatte	625	Bruttonationalprodukt, BNP	1 155
Produktions- og importskatter minus - subsidier	177		
Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst	353		

Konto for indkomstdannelse viser hvorledes den i Danmark skabte værditilvækst anvendes til betaling af produktionsskatter, netto, aflønning af ansatte eller tilfalder residente produktionsenheder i form af bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst.

Oversigtstabel 1.3 **Konto 2.1.2: Allokering af primær indkomst**

Udgift		Indtægt	
		Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst	353
		Aflønning af ansatte (modtaget af danske lønmodtagere)	628
		Produktions- og importskatter minus subsidier	184
		Formueindkomst fra udlandet, netto	-21
Bruttonationalindkomst, BNI	1 143		

I *konto for allokering af primær indkomst* betragtes de residente enheder i deres egen- skab af indkomstmottagere i modsætning til konto for indkomstdannelse, hvor de betragtes som skabere af primærindkomst. Således vises bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst, der tilfalder danske produktionsenheder, den aflønning, som danske lønmodtagere modtager (hvad enten den kommer fra ind- eller udland), og de produktionsskatter, netto, som tilfalder offentlig forvaltning og service (ikke alle produktionsskatter, netto, tilfalder offentlig forvaltning og service, idet en del tilfalder EU-institutioner). Tillægges yderligere formueindkomst fra udlandet, netto, som fortrinsvis består af renter og udbytter, fremkommer *bruttonationalindkomsten, BNI*.

Oversigtstabel 1.4 **Konto 2.2: Fordeling af sekundær indkomst**

Udgift	Indtægt
	Bruttonationalindkomst, BNI 1 143
	Løbende indkomst- og formueskatter mv. fra udlandet, netto -0
	Andre løbende overførsler mv. fra udlandet, netto -21
Disponibel bruttonationalindkomst 1 122	

I *konto for fordeling af sekundær indkomst* tillægges indkomst- og formueskatter samt andre løbende overførsler (herunder U-landshjælp) fra udlandet, netto, hvorved den disponible bruttonationalindkomst fremkommer.

Oversigtstabel 1.5 **Konto 2.3: Anvendelse af disponibel indkomst**

Udgift	Indtægt
Konsumudgift 882	Disponibel bruttonationalindkomst 1 122
Opsparing, brutto 240	

Konto for anvendelse af disponibel indkomst viser anvendelsen af den disponible nationalindkomst til konsum og opsparing.

Oversigtstabel 1.6 **Konto 3: Kapital**

Udgift	Indtægt
Faste bruttoinvesteringer mv. 240	Opsparing, brutto 240
Lagerændringer 10	Kapitaloverførsler fra udlandet, netto -1
Fordringserhvervelse, netto -11	

Kapitalkontoen viser opsparingens anvendelse til investeringer, kapitaloverførsler eller som fordringserhvervelse, netto. Sidstnævnte er kontoens saldo, der ofte betegnes som "den finansielle opsparing". Negativ fordringserhvervelse, netto, er udtryk for, at den disponible nationalindkomst ikke har været tilstrækkelig til at dække periodens konsum og investeringsaktivitet. Da enhver økonomisk transaktion altid er finansieret, er en negativ fordringserhvervelse, netto, ensbetydende med udenlandsk finansiering, dvs. låntagning i udlandet.

Nationalregnskabskontiene er opstillet således, at de tilsammen danner et afsluttet system, hvor hver transaktion er posteret to steder (dobbelt bogholderi). De sidste to hovedkonti er opstillet med henblik på at lukke systemet fra de første tre konti.

Kontoen for varer og tjenester viser *tilgang* (produktion og import) og *anvendelse* (forbrug i produktionen, konsumudgift, faste bruttoinvesteringer, lagerforøgelser og eksport) af varer og tjenester. Dette er således formelt set en samlekonto for varer og tjenester, hvor saldoen altid definatorisk er nul.

Oversigtstabel 1.7 **Konto for varer og tjenester**

Tilgang	Anvendelse
Produktion 1 890	Forbrug i produktionen 910
Import 390	Konsumudgift 882
Produktskatter minus produktsubsidier 175	Faste bruttoinvesteringer 240
	Lagerforøgelser 10
	Eksport 413

Konto for udlandet lukker kredsløbet for transaktioner med udlandet, og saldoen bliver identisk med saldoen på kapitalkontoen.

Oversigtstabel 1.8

Konto for udlandet

Indtægt		Udgift	
Eksport	413	Import	390
Aflønning og formueindkomst fra udlandet, netto	-18		
Skatter og subsidier fra udlandet, netto	6		
Andre løbende overførsler fra udlandet, netto	-21		
Kapitaloverførsler fra udlandet, netto	-1	Fordringserhvervelse, netto	-11

Den såkaldte *forsyningsbalance* fremkommer ved en konsolidering af vare- og tjenestekontoen og produktionskontoen. Herved sammenlægges de to konti, hvorefter de indbyrdes transaktioner mellem de to oprindelige konti nulstilles.

Oversigtstabel 1.9

Forsyningsbalancen

Tilgang		Anvendelse	
Bruttonationalprodukt, BNP	1 155	Konsumudgift	882
Import	390	Faste bruttoinvesteringer	240
		Lagerforøgelser	10
		Eksport	413

Det ses, at produktionsværdi og forbrug i produktionen er nulstillet i den konsoliderede konto. Forsyningsbalancen vil man ofte se anvendt i summariske oversigter over den økonomiske situation og i fremskrivninger heraf.

1.6 Beregninger i faste priser

<i>Fastprisberegninger</i>	En lang række af nationalregnskabets begreber kan opfattes som en værdi, der er dannet af produktet mellem en pris og en mængde. Ved fastprisberegningerne (deflateringen) bestemmes den del af værdierne, der skyldes prisudviklingen, mens den resterende del, værdierne i faste priser, bliver udtryk for den mængdemæssige udvikling. Nationalregnskabet i faste priser er et vigtigt redskab til mange former for analyser.
<i>Principper for deflatering</i>	Beregninger i faste priser kan foretages efter to principper, der er fundamentalt forskellige. Det ene princip består i at vurdere strømmene af varer og tjenester i priserne fra et givet basisår. Det andet går ud på at beregne den reale købekraft af fx indkomster eller fordringerhvervelser. Et typisk eksempel på sidstnævnte princip er beregninger af realindkomstudviklinger, der oftest foretages ved at deflatere de nominelle indkomster med forbrugerprisindekset. Der eksisterer i denne forbindelse ikke noget entydigt valg af deflator. Ved en realberegning af en betaling fra A til B vil valget af deflator være afhængig af om det, der søges beregnet, er, hvor meget A har mistet, eller hvor meget B har modtaget. Valget af deflator ved købekraftsberegninger vil derfor afhænge af, hvilke analytiske behov beregningen skal tjene.
<i>Fastprisberegninger for reale transaktioner</i>	I nationalregnskabets fastprisberegninger vurderes vare- og tjenestestrømmene i priser fra et givet basisår. Dette indebærer, at værdier i faste priser som hovedregel kun beregnes for de dele af nationalregnskabet, der vedrører reale transaktioner. Eneste undtagelse er beregningen af den reale bruttonationalindkomst, jf. kapitel 3. Metoden medfører, at de mængdeindeks, der kan fremstilles på grundlag af tallene i faste priser, bliver Laspeyres-indeks, mens de implicitte prisindeks, der kan udledes af nationalregnskabet, bliver Paasche-indeks.
<i>Kvalitetsændringer</i>	Kvalitetsændringer over tiden udgør et specielt problem i forbindelse med fastprisberegningerne. Et ton sukkerroer med højt sukkerindhold er ikke identisk med et ton med lavt sukkerindhold, og et sort/hvidt fjernsyn er forskelligt fra et farvefjernsyn. Der korrigeres så vidt muligt for ændringer i produkternes kvalitet, således at prisindeksene udtrykker den "rene" prisudvikling. Kvalitetsændringer vil således give sig udslag i ændringer i værdierne i faste priser.
<i>Valg af basisår</i>	Udviklingen i værdierne i faste priser vil desuden afhænge af basisåret, da prisudviklingen er forskellig for forskellige produkter. Derved ændres de relative priser. Fastpristallene i denne publikation har 1995 som basisår.
<i>Kædeindeks</i>	Der offentliggøres i statistikbanken tillige Laspeyres kædevolumeindeks, der beregnes ud fra år til år vækstrater, som i det enkelte år bliver beregnet med foregående år som basisår. Laspeyres kædevolumeindeks offentliggøres med værdien i løbende priser i 1995 som reference.
<i>Deflatering af produktbalancer</i>	Kernen i fastprisberegningen er deflateringen af de i alt ca. 2750 produktbalancer i løbende priser. Beregningerne foretages i første omgang på basisprisiniveau, hvorefter de øvrige komponenter, dvs. handelsavancer og produktskatter netto beregnes som tillæg ved anvendelse af basisårets procenter.
<i>Prisdata</i>	Ved deflatering af den indenlandske produktion af landbrugs- og gartneriprodukter anvendes oplysninger om gennemsnitlige salgspriser af landmand, mens engrosprisindekset hovedsagligt anvendes til industriprodukter. Nettoprisindekset anvendes til deflateringen af produktionen af de markedsmæssige tjenester, der især går til personligt forbrug, som fx restaurationsudgifter, persontransport og frisører. Tjenesteydelser, der fortrinsvis anvendes af erhvervene, som fx godstransport, databehandling og rådgivende ingeniører, er ikke dækket af nogen officiel prisstatistik og det har derfor været nødvendigt at udarbejde specielle prisserier.

Produktionen af ikke-markedsmæssige tjenester, der næsten udelukkende sker i offentlig forvaltning og service, er karakteriseret ved ikke at blive omsat på markedet. For disse tjenester fremstilles forskellige omkostningsindeks, der er en sammenvejning af et indeks for lønninger i offentlig forvaltning og service og et indeks for varekøbet i offentlig forvaltning og service.

Beregningerne af importen i faste priser baseres for varernes vedkommende næsten udelukkende på serier fra engrosprisindekset. Indeks for enhedsværdier benyttes kun i beskedent omfang. For importen af tjenester har det været nødvendigt at fremstille en række specielle prissierier.

Der findes ikke indsamlede eksportpriser til beregning af eksporten i faste priser. Eksportindeks dannes derfor ved for hver enkelt vare og tjeneste at sammenveje indeks for import og dansk produktion i basispriser i forhold til hvor stor en andel, der er henholdsvis reeksport og eksport af dansk produktion. Dertil kommer beregning af danske handelsavancer og produktskatter netto i faste priser som for de øvrige anvendelser.

Værdien af hver enkelt vares samlede indenlandske anvendelse i faste priser beregnes residualt, hvorefter den fordeles på anvendelseskategorier proportionalt med den tilsvarende fordeling i løbende priser. Dette indebærer, at der på basisprisniveau anvendes samme prisindeks på alle indenlandske anvendelser af varen.

*Undtaget fra
generelt system*

Energivarer og visse primære produkter er undtaget fra det generelle beregningssystem. For energivarerne baseres fastprisberegningerne direkte på fysiske balancer.

*Bruttoværditilvækst
i faste priser*

Værdien af bruttoværditilvæksten i faste priser beregnes som differencen mellem produktionsværdien og værdien af forbrug i produktionen opgjort i faste priser. Bruttoværditilvæksten i faste priser beregnes således efter den såkaldte dobbeltdeflateringsmetode, idet deflateringen af henholdsvis produktionsværdi og værdien af forbrug i produktionen sker hver for sig.

Bruttoværditilvæksten i faste priser er et udtryk for realproduktet. Den angiver den bruttoværditilvækst, erhvervet ville have opnået i basisåret, såfremt det da havde produceret det aktuelle års outputkombination med det aktuelle års inputsammensætning. Forskydninger i de relative priser medfører, at udviklingen i bruttoværditilvæksten i faste priser ikke kan betragtes som udtryk for realindkomstudviklingen i de enkelte erhverv. Eventuelle forskydninger i såvel input- som outputsammensætningen vil betyde, at udviklingen i bruttoværditilvæksten i faste priser vil være forskellig fra udviklingen i produktionsværdien i faste priser. De erhvervsfordelte bruttoværditilvækster i faste priser bør derfor fortolkes under hensyntagen til disse forhold.

1.7 Det internationale nationalregnskabssamarbejde

*Internationale
standarder*

Fra midten af 1800-tallet, og i nogle tilfælde endnu tidligere, blev der i mange lande udført beregninger, der kan betragtes som forløbere for nutidens nationalregnskaber. Det var imidlertid først under den anden verdenskrig og i årene umiddelbart derefter at udarbejdelsen af egentlige nationalregnskaber tog fart. I kølvandet på denne udvikling blev der iværksat et arbejde med henblik på at nå frem til en international standard for nationalregnskaber. Dette skete dels på baggrund af en almindelig interesse for at opnå en begrebs- og systemmæssig afklaring, dels konkret med henblik på at skabe et grundlag for en internationalt sammenlignelig nationalregnskabsstatistik.

Nationalregnskabets udvikling over tiden kan derfor ses som en vekselvirkning mellem bestræbelserne på at få etableret en konsistent systemmæssig ramme og de statistiske muligheder for at udarbejde regnskaberne i praksis. De første internationale standarder udkom i begyndelsen af 1950'erne fra henholdsvis FN og OEEC (nu OECD):

OEEC: *A Simplified System of National Accounts. Paris 1950.*

OEEC: *A Standardized System of National Accounts. Paris 1952. (SSNA)*

United Nations: *A System of National Accounts and Supporting Tables. Studies in methods, series F, no. 2. New York 1953. (SNA)*

De dannede grundlaget for udviklingen af nationalregnskabet i næsten alle markedsøkonomier op gennem 1950'erne og 1960'erne.

SNA fra 1968 I 1968 blev disse systemer afløst af en revideret og stærkt udvidet version af FN's system *A System of National Accounts*:

United Nations: *A System of National Accounts. Studies in methods, series F, no.2. rev.3 New York 1968. (SNA).*

Det danske nationalregnskab fulgte denne standard frem til offentliggørelsen af det hovedreviderede nationalregnskab i 1997, der følger de nyeste internationale retningslinier.

SNA fra 1993 Efter omkring 10 års omfattende international mødeaktivitet godkendte FN's Statistiske Komité i foråret 1993 den nye version af SNA:

System of National Accounts. Brussels/Luxembourg, New York, Paris, Washington, D.C. 1993 (SNA93).

Formålet med at udarbejde en ny version af SNA har været dels at klargøre en række punkter i SNA68, og dels at tilpasse systemet i lyset af ændringer, der er sket i samfundet siden 1968. Som eksempler herpå kan nævnes organisatoriske udviklinger inden for den finansielle sektor, som fx den eksplosive udvikling i finansiell leasing, og den offentlige sektors afgrænsning i forhold til den private sektor. Dertil kommer, at statuskonti nu er blevet fuldt udbygget og integreret i det samlede system.

ENS I forbindelse med det statistiske samarbejde inden for EU er der udarbejdet en særlig version af SNA:

Eurostat: *European System of Accounts, ESA 1995. Office for Official Publications of the European Communities. Luxembourg 1996.*

Publikationen findes også i dansk oversættelse:

Eurostat: *Det Europæiske Nationalregnskabssystem, ENS 1995. Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer. Luxembourg, 1996.*

Internationale indberetninger ENS95 er i fuldstændig overensstemmelse med SNA93. Danmarks Statistik indberetter nationalregnskabstal til EU's statistiske kontor (Eurostat) efter dette system (ENS95). Fra og med april 1999 skal alle EU-medlemslande indberette nationalregnskabstal til Eurostat efter ENS95 således som det er fastlagt i ENS-forordningen (2223/96 af 25. juni 1996). ENS95 er indarbejdet i det danske nationalregnskab i forbindelse med hovedrevisionen, der blev afsluttet efteråret 1997.

Forordningsbestemte indberetninger Som nævnt er det fra og med april 1999 forordningsbestemt, at Danmarks Statistik skal indberette årligt og kvartalsvist nationalregnskab i overensstemmelse med data-transmissionsprogrammet for ENS95. OECD og FN modtager ligeledes disse data. Både FN, OECD og EU udsender årligt særskilte omfattende nationalregnskabspublikationer, og disse er i praksis de eneste tilgængelige kilder for international nationalregnskabsstatistik.

1.8 Nationalregnskabs udvikling i Danmark

<i>Start i 1930'erne</i>	Efter en række spredte tilløb over de foregående ca. halvtreds år påbegyndtes de første officielle danske nationalregnskabsberegninger i midten af 1930'erne, og i 1945 blev de første resultater heraf offentliggjort. De omfattede perioden 1930-1944. I forbindelse med disse beregninger blev der opstillet årlige input-output tabeller for årene 1930-1939, en fremgangsmåde der blev bestemmende for anvendelsen af den produktionsstatistiske metode og produktbalancemetoden fremover.
<i>Egentlige regnskaber fra og med 1947</i>	I forbindelse med Danmarks modtagelse af Marshall-hjælp blev der for årene 1948-1950 opstillet oversigter over landets økonomiske situation, såkaldte nationalbudgetter, og i samme periode var der på baggrund af Keynes' teorier en almindeligt stigende interesse for empiriske økonomiske analyser. Dette førte til en intensivering af arbejdet med nationalregnskabet, der fra og med året 1947 med hensyn til indhold og detaljeringsgrad i det alt væsentlige fik den form, som var gældende helt frem til midten af 1970'erne, hvor det blev afløst af et mere detaljeret system. Arbejdet med input-output tabellerne blev ikke systematisk videreført i denne periode, og for årene mellem 1939 og 1966 foreligger der kun input-output tabeller for 1946, 1947, 1949 og 1953. I 1992 blev der yderligere konstrueret en input-output tabel for 1934.
<i>Revision af beregninger for 1947-60</i>	Efter en gennemgribende revision af nationalregnskabsberegningerne udsendtes i 1962: <i>Nationalregnskabsstatistik 1947-1960</i> , Statistiske Undersøgelser nr. 7. Her offentliggjordes også input-output tabellen for 1953, der havde dannet udgangspunkt for de reviderede beregninger. Basisåret for fastprisberegningerne var her ændret til 1955. Fra og med 1963 havde de årlige artikler i Statistiske Efterretninger karakter af en ajourføring af tabellerne i Statistiske Undersøgelser nr. 7. Tal baseret på systemet blev offentliggjort sidste gang for året 1976 i 1977.
<i>Den første omlægning fra 1966</i>	I 1968 iværksattes arbejdet med den første store omlægning og revision af det danske nationalregnskab. Baggrunden var dels et ønske om generelt at forbedre nationalregnskabs kvaliteten, dels at øge dets detaljeringsgrad, således at det blev egnet til at danne grundlag for den stigende økonomiske analysevirksomhed og for udviklingen af økonomiske modeller. I forbindelse hermed skete der også en tilpasning til de nye internationale nomenklaturer og, som nævnt, til den stærkt udvidede version af SNA fra 1968. Et detaljeret produktbalancesystem med ca. 3000 produktbalancer dannede kernen i dette regnskab, der havde 1966 som begyndelsesår. Som et første resultat blev input-output tabellen for 1966 offentliggjort i 1973, men den regelmæssige offentliggørelse af nationalregnskabstal på det nye grundlag begyndte først i 1978.
<i>Yderligere udbygning</i>	Herefter skete der en gradvis udbygning af nationalregnskabet, først med et tilsvarende system til beregning af foreløbige nationalregnskaber, og dernæst med opdelingen på institutionelle sektorer og beregningen af kvartalsvise nationalregnskaber. Ved indgangen til 1990'erne forelå der således et fuldt udbygget nationalregnskab bortset fra de finansielle konti. Det kan specielt fremhæves, at de årlige input-output tabeller, der foreligger i både løbende og faste priser, udgør en integreret del af systemet, således som SNA anbefaler.
<i>Hovedrevision</i>	I 1993 besluttede Danmarks Statistik at igangsætte en hovedrevision af nationalregnskabet. Dette skete både for at sikre, at det danske nationalregnskab blev omlagt i overensstemmelse med de nye internationale normer (SNA93 og ENS95), og fordi der var forløbet mere end 15 år siden den sidste systematiske gennemgang af kilder og metoder bag nationalregnskabet.
<i>Kombination af 4 omlægninger</i>	Hovedrevisionen er en kombination af fire omlægninger: – overgang til de nye internationale retningslinier – revision af kilder og metoder – nye klassifikationer – overgang til 1990 som basisår for fastprisberegningerne

Resultatet af hovedrevisionen blev offentliggjort oktober 1997, og i januar 1998 overgik det kvartalsvise nationalregnskab også til det hovedreviderede system. I *Nyt nationalregnskab 1988-1996, Statistiske Undersøgelser nr. 46* redegøres for hvilke omlægninger, der er sket, og hvilke konsekvenser omlægningerne har haft for såvel de aggregerede nationalregnskabsstørrelser som for de detaljerede erhvervs- og konsumtabeller og sektorkontiene. Den revision af beskrivelsen af den danske produktionsstruktur, der er et resultat af overgangen til det nye nationalregnskab, er illustreret i form af aggregerede input-output tabeller før og efter hovedrevisionen.

<i>Tilbageregningsprojekt</i>	Ved udgangen af 1999 publiceredes tidsserier for perioden 1966 til 1987 som er konsistente med det hovedreviderede nationalregnskab således at der nu forefindes sammenhængende nationalregnskaber fra 1966 og frem. I denne forbindelse er input-output tabeller tilbage til 1966 genskabt.
<i>Hvor finder jeg tallene</i>	Indeværende publikations tabeller indeholder som hovedregel tidsserier for årene 1989-2000. Alle tidsserierne er tilgængelige i elektronisk form i Danmarks Statistikbank på Internettet tilbage til 1966.
<i>Historiske nationalregnskabstal</i>	Sideløbende med den officielle nationalregnskabsstatistik er der i Danmark, som i en række andre lande, også blevet arbejdet med opstilling af historiske serier af nationalregnskabstal. De to vigtigste værker i denne henseende er <i>Kjeld Bjerke og Niels Ussing: Studier over Danmarks Nationalprodukt 1870-1950, København 1958</i> samt <i>Svend Aage Hansen: Økonomisk vækst i Danmark, 2. udg. København 1977</i> , der indeholder nationalregnskabstal for perioden 1818-1970. Hovedresultaterne fra disse to publikationer er gengivet i <i>Hans Chr. Johansen: Dansk historisk statistik 1814-1980, København 1985</i> .

1.9 Ny terminologi i nationalregnskabet

<i>Ny terminologi</i>	Ved overgangen til det nye nationalregnskabssystem i 1997 er en række termer ændret i forhold til det hidtidige danske nationalregnskab. Ændringerne er dels en følge af ændrede betegnelser i de internationale manualer SNA93 og ENS95, dels en ændring af den danske oversættelse af begreberne fra hovedsprogene. Sidstnævnte type ændringer er indført for at forebygge misforståelser ved sammenligning af det danske nationalregnskab med nationalregnskaberne i andre lande. I denne forbindelse er det tilstræbt at nærme den anvendte terminologi på de nordiske sprog til hinanden. Oversigtstabel 1.14 viser de vigtigste ændringer til den benyttede terminologi. De nye danske termer er indarbejdet i den danske oversættelse af ENS95 fra engelsk, jf. afsnit 1.7.
-----------------------	--

Oversigtstabel 1.10

Hidtidige og nye termer i nationalregnskabet

Hidtidig betegnelse	Ny betegnelse	ENS95-kode
Enheder og sektorer:		
Selskabslignende foretagender	Kvasi-selskaber	(S.11+S.12)
Privat sektor	Selskaber og husholdninger mv.	S.11+S.12 +S.14+S.15
Offentlig sektor	Offentlig forvaltning og service	S.13
Det offentlige	Offentlig forvaltning og service	S.13
Det offentlige område	Den offentlige sektor	S.13+S.11001 +S.12201 +S.12301 +S.12401 +S.12501
Private ikke-udbyttegivende institutioner	Non-profit institutioner rettet mod husholdninger (NPISH)	S.15
Produkttransaktioner:		
Markedsmæssig produktion (del)	Markedsmæssig produktion	P.11
Markedsmæssig produktion (del)	Produktion til eget brug	P.12
Ikke-markedsmæssig produktion	Anden ikke-markedsmæssig produktion	P.13
Imputerede finansielle tjenester	Indirekte målte finansielle formidlingstjenester (FISIM)	P.119
Rå- og hjælpestoffer	Forbrug i produktionen	P.2
Fordelingstransaktioner:		
Lønninger og arbejdsgiverbidrag	Aflønning af ansatte	D.1
Indirekte skatter	Produktions- og importskatter	D.2
Varetilknyttede indirekte skatter	Produktskatter	D.21
Ikke-varetilknyttede indirekte skatter	Andre produktionskatter	D.29
Varetilknyttede subsidier	Produktsubsidier	D.31
Ikke-varetilknyttede subsidier	Andre produktionsubsidier	D.39
Forøgelse af aktuariemæssige pensionsreserver	Korrektion for ændringer i husholdningernes netto formue i pensionskassereserver	D.8
Andre strømme:		
Køb af jord og rettigheder, netto	Anskaffelse af ikke-finansielle, ikke-producerede aktiver, netto	K.2
Saldoposter mv.:		
Bruttoestindkomst	Bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst	B.2g+B.3g

1.10 Bruttonationalprodukt og velfærd

Afgrænsning af produktionsbegrebet

Afgrænsningen af hvilke varer og tjenester, der indgår i nationalregnskabet's produktionsbegreb, og hvilke der holdes udenfor, er ikke fastlagt teoretisk ud fra nogle grundlæggende økonomiske principper, selv om "knaphed" i økonomisk forstand er et væsentligt kriterium. Nationalregnskabet's produktionsafgrænsning er sket i en vekselvirkning mellem mange forskellige hensyn af såvel statistisk som brugermæssig karakter. Desuden er den påvirket af, at man internationalt er enige om kun at ville have ét officielt nationalregnskabssystem, som derfor skal kunne tjene mange forskellige formål såsom konjunkturanalyse, strukturanalyse, analyse af økonomisk vækst, produktivitet og økonomisk velstand samtidigt.

Forslag om tillæg og fradrag

I forbindelse med diskussionen om BNP - eller teoretisk mere korrekt BNI eller disponibel BNI - som indikator for den økonomiske velfærd, har der været forslag om både tillæg og fradrag i forhold til de gængse definitioner af begreberne. Af forslag til tillæg kan især nævnes værdien af husholdningsarbejdet i private hjem, gør-det-selv arbejde og fritidens værdi. Forslagene til fradrag har eksempelvis været de omkostninger, som offentlig forvaltning og service eller forbrugerne påføres ved den stigende urbanisering samt produktionens og forbrugets negative virkninger på det fysiske miljø.

<i>Samfundets velfærd</i>	Et samfunds velfærd afhænger først og fremmest af mange <i>ikke-økonomiske</i> forhold såsom personlig frihed, social tryghed, sundhedstilstanden, kriminalitetens omfang etc., som ligger helt uden for nationalregnskabets område. I det omfang et samfunds velfærd afhænger af <i>økonomiske</i> forhold, spiller ikke blot summen af de enkelte individers økonomiske velfærd, men også <i>fordelingen</i> imellem dem en rolle. Men fordelingen kan ifølge sagens natur ikke beskrives ved et enkelt aggregeret tal som BNP.
<i>Velfærdsindikatoren</i>	Danmarks Statistik og Rockwool Fondens Forskningsenhed offentliggjorde i 1995 resultaterne af et forskningsprojekt, der havde til formål at undersøge mulighederne for at korrigere nationalregnskabets konsum med tillæg af nogle yderligere velfærds-skabende goder og fradrag af andre dele af konsumet, der ud fra forskellige synspunkter ikke kan anses for velfærdsskabende. Forslagene til fradrag var eksempelvis de omkostninger, som offentlig forvaltning og service eller forbrugerne påføres ved den stigende urbanisering og produktionens og forbrugets negative virkninger på det fysiske miljø.
<i>Konsumvæksthalveret</i>	Når nationalregnskabets konsum bliver korrigeret for disse ting, bliver væksten i konsumet for perioden 1970-90 halveret. Såfremt fritidens værdi udelades af beregningen, er velfærdsindikatorens og konsumets vækst stort set identiske. I forbindelse med forskningsprojektet blev offentliggjort i alt tre bøger: <i>Peter Rørmose Jensen m.fl., En velfærdsindikator for Danmark 1970-90. Forbrug, miljø, husholdningsarbejde og fritid. Danmarks Statistik 1995.</i> <i>Peter Rørmose Jensen and Elisabeth Møllgaard. On the measurement of a welfare indicator for Denmark 1970-1990. Danmarks Statistik 1995.</i> <i>Hans E. Zeuthen og Bent Jensen. Hvad fik vi ud af den økonomiske vækst? Forbrugsudviklingen i miljøpolitisk belysning. København 1995.</i>
<i>Eksternaliteter</i>	Sammenhængen mellem de økonomiske og ikke-økonomiske forhold kommer bl.a. til udtryk ved de såkaldte eksternaliteter, som består i, at nogle aktører i økonomien gennem deres økonomiske handlinger (produktions- eller konsumaktiviteter) påvirker andre enheder på en negativ måde uden at de kan forhindres i det (inden for den givne lovgivning) eller behøver at betale for det til de skadelidte. Et typisk eksempel er her en virksomheds forurening af luft og vand. I nationalregnskabet søger man ikke at beregne værdien af sådanne eksternaliteter. Udover alle de praktiske vanskeligheder er hovedargumentet imod at beregne værdier for eksternaliteter, at nationalregnskabet bør afspejle den økonomiske aktivitet under de lovgivningsmæssige og socio-økonomiske forhold, der faktisk eksisterer i samfundet. Disse forhold er bestemmende for de relative priser, som danner grundlaget for beslutningstagernes økonomiske handlinger.
<i>International sammenligning</i>	Ved sammenligning mellem lande er det af flere grunde problematisk at fortolke forskellige niveauer i BNP pr. capita som udtryk for forskelle i økonomisk velfærd eller velstand. Dette gælder også, selv om sammenligningerne foretages på grundlag af købekraftskorrigerede tal. Forskelle mellem de enkelte lande mht. organisatoriske forhold som eksempelvis kvinders erhvervsfrekvens, klima og andre naturgivne forhold betyder nemlig, at forskelle i BNP per capita ikke nødvendigvis dækker over tilsvarende forskelle i levestandard. Det er på den anden side åbenbart, at væsentlige forskelle i de materielle levevilkår vil afspejle sig i nationalregnskabstallene.
<i>Miljø og satellitregnskaber</i>	I den miljørelaterede debat om nationalregnskabet, der kan opfattes som en udløber af den mere generelle debat om BNP som velfærdsmål, har der primært været udtrykt ønske om at indføre nogle yderligere "omkostninger" i nationalregnskabet for at nå frem til et BNP-begreb, der angiveligt skulle være velfærdsmæssigt mere relevant, og under visse nærmere definerede betingelser skulle kunne opfattes som et "bæredygtigt" indkomstbegreb. Som foran nævnt kommer indførelsen af sådanne eksternaliteter i modstrid med nationalregnskabets samfundsbeskrivende formål, men diskussionen har skabt interesse for etablering af nogle specialiserede "tilbygninger" til natio-

nalregnskabet, de såkaldte satellitregnskaber, herunder et, der på forskellige måder specielt inddrager miljø- og ressourceforhold.

Satellitssystem for miljø og ressourcer Et satellitsystem for miljø og ressourcer, der til dels fortsat må betragtes som et udkast, er udsendt af FN i 1993. (Integrated Environmental and Economic Accounting). Der findes et sammendrag heraf i SNA93.

NAMEA Diskussionen omkring miljøregnskabernes udformning og rolle i de officielle statistiksystemer er under fortsat drøftelse internationalt. I de fleste lande udføres der mere eller mindre forsøgsvisse beregninger på området, således også i Danmark, hvor udgangspunktet er en implementering af den såkaldte NAMEA (National Accounting Matrices including Environmental Accounts) i Danmarks Statistik. Det overordnede formål med disse beregninger er at belyse sammenhængen mellem den økonomiske aktivitet og påvirkninger af miljøet.

Miljøøkonomiske regnskaber baseret på NAMEA-modellen publiceres nu løbende i Statistiske Efterretninger.

1.11 Yderligere information

Detaljerede oplysninger Nationalregnskabet og input-output tabellerne indeholder langt mere detaljerede oplysninger end oplysningerne i denne publikation. Disse oplysninger kan sædvanligvis stilles til rådighed for interesserede mod betaling. Ligeledes giver det detaljerede datamateriale og input-output tabellerne mulighed for at få foretaget en lang række analyser og konsekvensberegninger.

Abonnér på de nyeste kvartalstal Danmarks Statistik opdaterer ved hver offentliggørelse af de kvartalsvise nationalregnskaber databanken QDAM. Databanken kan anvendes til analyser via program-pakken AREMOS. De anvendte serienavne svarer tilnærmelsesvis til de definitioner, der anvendes i den økonometriske årsmodel ADAM. Nærmere oplysninger fås ved henvendelse til

Timmi R. Graversen
Tlf.: 39 17 38 65
E-mail: trg@dst.dk

Input-output tabeller Man kan på servicebasis få adgang til databanken med de detaljerede input-output-tabeller, få udskrevet tabellerne i aggregeringer efter ønske, og i øvrigt få udført specielle analyser. Nærmere oplysninger fås ved henvendelse til

Tim Folke
Tlf.: 39 17 34 96
E-mail: tfo@dst.dk

1.12 Oversigt over publikationen

Indholdsoversigt Denne årspublikation er opbygget efter samme retningslinier som de tidligere udgaver, idet der til hvert af kapitlerne 5 - 9 er knyttet et mindre tekstafsnit med en beskrivelse af bl.a. metode og det statistiske datagrundlag.

Dansk økonomi 1988-1998 *Kapitel 2* indeholder en oversigt over den økonomiske udvikling i perioden 1988-1999.

Oversigts-tabeller *Kapitel 3* indeholder summariske tidsserier, hvor tallene for de seneste to år er foreløbige. Kapitlet indledes med nationalregnskabets hovedkonti, og viser dernæst en kort version af de institutionelle sektorkonti. Derpå følger erhvervstabeller på 9 og 27 erhvervsgrupper. Erhvervstabellerne omfatter produktion, bruttoværditilvækst, aflønning af ansatte, bruttooverskud af produktionen og blandet indkomst, samlet an-

tal beskæftigede samt lønmodtagere. Der vises tillige tabeller med privat konsum, investeringer og lønkvoter. Hvor det er muligt vises opgørelserne i både løbende og faste priser.

<i>Hovedkonti</i>	I <i>kapitel 4</i> vises hovedkontiene for den samlede økonomi.
<i>Institutionelle sektorer</i>	I <i>kapitel 5</i> opstilles nationalregnskabs sektorkonti. Sektorkontiene vises for hovedsektorerne ikke-finansielle selskaber, finansielle selskaber, offentlig forvaltning og service og husholdninger og non-profit institutioner rettet mod husholdningerne. De finansielle selskaber er yderligere opdelt i Nationalbanken, andre monetære finansielle institutioner, andre finansielle formidlere undtagen forsikringsselskaber og pensionskasser, finansielle hjælpeenheder og endelig forsikringsselskaber og pensionskasser. Som for den øvrige del af nationalregnskabet udarbejdes der både foreløbige og endelige opgørelser.
<i>Erhverv, endelige anvendelser og input-output</i>	<i>Kapitel 6</i> indeholder økonomiske erhvervstabeller på nationalregnskabs mest detaljerede brancheniveau. Tabellerne beskriver både produktion, indkomstdannelse og beskæftigelse på 130 erhvervsgrupper. I <i>kapitel 7</i> findes detaljerede tabeller for det private konsum, og <i>kapitel 8</i> indeholder summariske input-output tabeller for 1997.
<i>Kvartalsvise nationalregnskaber</i>	I <i>kapitel 9</i> præsenteres de kvartalsvise nationalregnskaber og der vises tabeller med sammenhængende tidsserier fra 1989 1. kvartal og til og med 2000 3. kvartal, der var seneste offentliggjorte kvartal ved redaktionens slutning.